

KEN U ZELVE

Een avond bij kaarslicht met de broeders

Juist nu hebben vrijmetselaars een goed verhaal, vinden ze. De samenleving polariseert, zij bewaken een open blik op de wereld. Maar dus wel achter gesloten deuren, waar blijkt dat de loge in Nijmegen groeit. Mysterieus? „Dat is ook de magie.”

Frank Houtappels
Nijmegen

Een zwarte kat kruipt onder een maanblauwe Volvo S60 vandaan als een man in jacquet dichterbij komt. Het schriklicht boven de deur die hij nadert werpt een lange schaduw over straat, de zwarte schoenen onder zijn kostuum glimmen. Avonden als deze, Henny Gunther slaat ze meestal over. Veel symboliek en rituelen, het gaat hem juist om de inhoud. Toch is hij er vandaag even bij, deze avond waarop ze hier een nieuwe broeder de hand zullen schudden. Natuurlijk na dat klassieke inwijdingsritueel hier, bij vrijmetselaarsloge nummer 3 in Nederland (1752). Loge Sint Lodewijk in Nijmegen.

Vrijmetselaars hebben een mysterieus imago en dat is, geeft ook Gunther toe, volkomen verklaarbaar. Wie wil toetreden, moet gelinddoekt een geheim inwijdingsritueel ondergaan. De buitenwereld kent het alleen van de boeken van Dan Brown of uit films, en ziet hooguit foto's van mannen in kostuum in een ruimte vol symbolen die er over de hele wereld precies hetzelfde uitzien.

De zuilen op de dambordvloer. De passer en de winkelhaak. Het motto: ken u zelve. De ruwe steen. Het kaarslicht.

Bij gebrek aan kennis vullen velen dat mysterieuze beeld aan met vermoedens, en zo ontstaat bij sommige mensen het beeld van een select gezelschap invloedrijke mannen die elkaar in het geheim macht toebedelen. Maar wat doen vrijmetselaars nu eigenlijk echt? Ze willen het de wereld graag vertellen, zegt Gunther. Maandag is er een open dag: iedereen mag komen kijken. En dan zul je zien wat de vrijmetselarij echt is: een groep mannen die aan hun persoonlijkheid werken. Omdat dat zo persoonlijk is, gebeurt het in een sfeer van vertrouwelijkheid, symbolen en rituelen moeten die sfeer afdwingen.

De loge in Nijmegen is gevestigd in het oude strigtheater uit 1936, een wit gepleisterd gebouw in Nij-

megen-Oost, een wijk vol gouden-regens en het wit-roze blad van de magnolia op het trottoir. De theaterterruimte wordt soms ook gebruikt door een toneelgezelschap, de troffels en de kaarsen worden op vrijmetselaarsavonden achter marineblauwe velours gordijnen vandaan gehaald.

Maar een groot deel van de tijd vergaderen de broeders juist hier, zegt Gunther in een zaaltje ernaast, in wat ze dan de voorhof noemen. Het is een slecht warm te stoken zaaltje met een vloer van tapijtregels. De beamer aan het systeemplafond projecteert op de muur die iedereen kan zien van achter formica tafeltjes in hoefijzeropstelling. Deze avond, de avond van de inwijding, wordt hier de tafel gedekt. Op het vuur een pan maaitje cementkuip gevuld met couscous. Voor de nieuwe broeder, die nu nog in een schaars verlichte kamer met een bureau en een spiegel wacht op wat komen gaat. Hij zal zo gelinddoekt de trap af komen, begeleid door broeders. En daar mag dus niemand bij zijn.

Maar zo gaat het dus lang niet altijd. De helft van de tijd zitten de vrijmetselaars hier gewoon in spijkerbroek te praten over, nou ja, het leven. De smoking van vanavond, van Gunther hoeft dat niet zo. „Dat imago van puntmutsen en rare kabouteren die met zwaarden zwaaien, daar willen we vanaf. Dat hele Dan Brown-imago: de heilige graal, de Tempeliers, Illuminati. Die rook, daar willen we uit.”

Het heeft allemaal te maken met de oorspronkelijke tijd, zegt hij. Rond 1700 was de vrijmetselarij een soort schuilkerk. „Je had literaire kamers, waar mensen samenkwamen om literatuur te bespreken die soms verboden was. Dat ging zo door in de tijd van de orangisten en de patriotten. Ook in de Tweede Wereldoorlog werden vrijmetselaars vervolgd. Sinds de jaren 80 en 90 begint de vrijmetselarij langzaam naar buiten te treden, maar het gaat traag. Te traag, vind ik.”

Waar vrijmetselarij echt om gaat, mag iedereen weten, zegt hij. Hier houden vrijmetselaars hun 'bouwstukken'. Dan vertellen ze

▲ Enkele broeders in Nijmegen, met als vierde van links Henny Gunther. Zesde en zevende van links: Hein de Jong en Ed ten Hove Meijer. FOTOS DAVID VAN HAREN

► Henny Gunther, onderweg naar de vrijmetselaarsloge in Nijmegen.

► De loge in Nijmegen.

een persoonlijk verhaal over een bepaald onderwerp. En dat kan van alles zijn. „We hebben het gehad over die bekeerde jihadist, Jason Walters. Het kan ook over Mozart gaan. Laats hebben we een songtekst van Rammstein geanalyseerd, *Deutschland*. Rammstein heeft dat imago van hardrock, schreeuwen, geweld. Terwijl de songtekst heel poëtisch zijn. Als je goed luistert, hoor je vaak iets heel anders.”

Dat laatste is wat vrijmetselaars doen: ze luisteren. Ze discussiëren niet, ze vergelijken. Anderen overtuigen? Gaat het niet om, zegt Gunther. Je legt jouw mening naast die van de ander. „Verschijn ernaast”, is wat het letterlijk betekent. Juist daarin zien we meerwaarde, in deze tijd van emoties en korte lontjes. Verbinden zoeken, niet de verschillen, elkaar in waarde laten. Daarom moeten we naar buiten treden, onder de aandacht brengen wat we doen. En een beetje gaan doen wat de wereld nodig heeft.”

Het gaat om de geest van verdraagzaamheid, niet voor niets is het een broederschap. „Die houding kun je op je werk uitdragen,

in je gezin, in je vriendenkring. Zoek het conflict niet op, probeer te zoeken naar wat verbindt.”

De winkelhaak is overal, en staat voor rechte verhoudingen. „Al heb je Poetin tegenover je: die ga je niet vernederen. Je blijft vanuit jouw waardigheid redeneren, de ander bepaalt niet hoe jij optreedt. Dat leer je hier ook.”

De loge in Nijmegen groeit, zegt Henk Braam, in het dagelijks leven fotograaf. Er zijn nu tegen de zestig leden, mannen van 23 tot 90 jaar oud. De meesten zijn tussen de 45 en 65 jaar en komen uit Nijmegen, een enklenging uit Wijchen. Ze staan op een ingelijste groepsfoto in de voorhof, de hand in L-vorm (de winkelhaak) op het hart.

Er zit een tandarts bij, een journalist, een verpleger, een oud-leerling Nederlands, een logistiek directeur van een koekjesbedrijf, zegt Gunther. „Zelf ben ik veran-

derdeskundige bij de politie. Over het algemeen zijn het iets hoger opgeleiden, ik denk door de aard van de gesprekken. Die vragen een bepaald abstractievermogen. De metaforen ook: de passer, de winkelhaak. Je moet feeling hebben voor dat soort taal.”

Een vrijmetselaar is een vrij man van goede naam, zeggen Hein de Jong en Ed ten Hove Meijer achter de blauwe velours gordijnen.

Ook zij hebben het inwijdingsritueel ondergaan, en zeggen dat het vooral geheim moet blijven om het verrassingseffect voor iedere nieuwe broeder te bewaren. De Jong sprak op een open dag interessante mensen die filosofie niet schuwen. Al is dit ook weer niet per se een filosofenvereniging of Humanistisch Verbond. En het is ook niet kerkelijk, zegt Ten Hove Meijer. „Of het zouden alle kerken moeten zijn.”

Daar vrijmetselaars tijdens de Tweede Wereldoorlog werden vervolgd, zegt wel iets, volgens De Jong. „Dictators houden niet van vrijmetselaars. Die zijn eigenzinnig en dan komen ze ook nog eens samen om te praten.” Maar hoe kun je de wereld van dienst zijn als je in geheim terugtrekt? Zonder rituelen en symbolen dreigt het een praatclubje te worden, zegt De Jong. Van anderen mag het dus best wat minder, maar Gunther begrijpt wel dat vrijmetselarij niet zonder symbolen kan. „Het is ook de magie.”

Vrijmetselaars werken vooral aan zichzelf, zegt Braam. „Maar door het goede voorbeeld te geven, kun je iets uitdragen. We leven in een chaotische tijd, vol oorlog en populisme. Hier ontdek je de leer van tolerantie en leer je luisteren, ook naar mensen die anders zijn dan jij.” Maar sorry, zegt Gunther dan: het is vijf voor acht. „We gaan beginnen.”

■ Loge Sint Lodewijk in Nijmegen heeft maandag van 20.00 tot 22.00 uur een open avond in het logegebouw aan de Fortstraat. Aanmelden kan via VMNijmegen. Voorlichting@gmail.com

▲ Ken u zelve, het motto dat in iedere loge hangt.

► De voorhof, een slecht warm te stoken zaaltje met een vloer van tapijtregels waar vrijmetselaars hun bouwstukken (een soort voordrachten) houden. Vanavond wordt de tafel gedekt: er wordt een nieuwe broeder ingewijd.

► De rituelenbundel, ook te vinden in iedere loge.

“ Zoek het conflict niet op, maar probeer te zoeken naar wat verbindt ”